

Botsende idealen blijven geloofwaardig

(1) “Onbegrijpelijk en irrationeel” noemde Mike Shellenberger mensen die tegen kernenergie zijn. Hij is groot voorstander en reist de wereld

5 over om het nucleaire woord te verkondigen. De milieuactivist maakte een stevige ommezwaai in zijn opvattingen over kernenergie. Hij groeide

op als links hippiekind, keerde zich
10 tegen kernenergie, was een fervent
voorstander van wind- en zonne-
energie. Nu zegt hij in een interview
in *Het Financieele Dagblad* dat
zonnecellen vooral “een berg giftig
15 afval opleveren”.

(2) Elke kerk heeft een overenthousiaste bekeerling. Gentech heeft bijvoorbeeld Mark Lynas; eerst anti-gentechactivist en nu prominent
20 voorstander van genetische technieken. Het levert een aantrekkelijk verhaal op: ze zijn altijd net iets strenger in de leer en een kop met
“*Why I changed my mind*”¹⁾ garandeert veel kliks. Wat opvalt: na de
25 grote ommezwaai zijn ze vaak net zo twijfelloos als daarvoor. Dat betekent niet dat het onoprecht is. Noem me naïef, maar volgens mij is het meeste
30 geen theater. Misschien geloof ik ze omdat ik regelmatig dezelfde stijl van debatteren hanteer, en die komt direct voort uit mijn eigen stijl van denken. Leren door te botsen, de
35 grenzen opzoeken en zo nu en dan het roer omgooien.

(3) Zowel Shellenberger als Lynas zijn ambassadeurs van de ecomoder-
40 nistische beweging. Ik schaar mijn eigen inzichten over voedselproductie daar ook onder. Ecomodernisten hebben een soort Ruttiaans²⁾ positivisme over zich: techniek is gaaf en gaat de wereld redden en iedereen
45 die het daarmee oneens is, is bang of onwetenschappelijk of beide. De argumenten leunen zwaar op wetenschappelijke inzichten. Bijvoorbeeld dat kernenergie weliswaar een grote
50 investering vergt, maar daarna goedkoop en relatief veilig is. De kernramp van Fukushima leverde één dode op, terwijl de aardbeving die daaraan vooraf ging en de vloedgolf
55 die volgde, bijna 20.000 doden tot

gevolg hadden.

(4) Nu is (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering constateren een tamelijk wetenschappelijke exercitie.
60 Je moet wel heel erg met je ogen knippen, wil je iets anders zien. Maar wat we daar vervolgens mee moeten, is voer voor prachtig debat. En iedereen draagt zijn steentje bij. Vegetarische fietsers wijzen vooral op de ver-
65 vuiling van vlees eten en autorijden. Kinderlozen wijzen op de dramatische gevolgen van voortplanting. Thuisblijvers schreeuwen om vliegtaks. En de nieuwe generatie individualisten wil vooral alles zelf zelf zelf
70 doen. De gasaansluiting loskoppelen en driftig in de grond de warmte oppompen. Met goudvissenpoep uit je aquarium je moestuin bemesten.

(5) Gelukkig regeert ‘de wetenschap’ niet en mag iedereen van zijn eigen optimale energiemix dromen – en die deels zelf uitvoeren. In praktijk komt
80 de collectieve aanpassing neer op een allegaartje van nogal toevallige maatregelen gebaseerd op lokale idealen, voorkeuren, geschiedenis, angsten, gevoeligheden; weinig
85 wetenschap in te ontdekken. Ons enthousiasme voor wind op zee verraadt een oer-Hollandse, Michiel de Ruyter-achtige maritieme trots en bijbehorende kennis en technologie.
90 Zit het op een dag tegen, dan mogen we vast even gebruik maken van het verlengsnoer richting België en Frankrijk; gasloze landen waar de bevolking meer gewend is aan het
95 idee van kerncentrales.

(6) In dit soort verhitte discussies zijn het niet de cijfers die botsen. Hier botsen wereldbeelden, idealen, dromen, verlangens en emoties. Mits die
100 enigszins binnen de kaders van de realiteit blijven, is het volkomen legitiem om daarop te varen. Maar

het helpt wel als mensen als
Shellenberger en ecomodernisten dat
105 toegeven. Zoals wetenschappers
vaak verplicht zijn om hun *competing
interests*³⁾ te tonen, zouden auteurs
standaard inzage moeten geven in
hun *competing ideals*⁴⁾. Een soort
110 Kahnemann-clausule (van het boek
Thinking, Fast and Slow): “Mijn snelle
brein had allang besloten dat dit de
enige juiste oplossing is voor het

115 klimaatprobleem. Mijn langzame
brein vond de bijbehorende cijfers en
studies.”

(7) Dan zouden we bijvoorbeeld kun-
nen concluderen dat Shellenberger
nog steeds net zo irrationeel is als
120 zijn opponenten en als de jongere
anti-kernenergieversie van zichzelf.
Dat maakt zijn betoog absoluut niet
minder geloofwaardig. Het maakt het
des te interessanter.

*naar: Rosanne Hertzberger
uit: NRC, 10 november 2018*

Rosanne Hertzberger is microbioloog.

noot 1 “*Why I changed my mind*”: “Waarom ik van gedachten ben veranderd”.

noot 2 ‘Ruttiaans’ verwijst naar de Nederlandse minister-president Mark Rutte.

noot 3 *competing interests*: concurrerende belangen, vrij te vertalen als belangenverstremgeling

noot 4 *competing ideals*: concurrerende idealen

Tekst 3 Botsende idealen blijven geloofwaardig

- 2p 20 “Elke kerk heeft een overenthousiaste bekeerling.” (regels 16-17)
Noem drie zaken die volgens alinea 2 kenmerkend zijn voor overenthousiaste bekeerlingen.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 40 woorden.
- 2p 21 Wat zijn volgens tekst 3 de *competing ideals* van respectievelijk Mike Shellenberger en Mark Lynas?
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 50 woorden.
- 1p 22 Wat is het wezenlijke kenmerk van aanhangers van de ecomodernistische beweging volgens tekst 3?
Baseer je antwoord op alinea 1 tot en met 3.
Aanhangers van de ecomodernistische beweging
- A baseren hun opvattingen over voedselproductie op wetenschappelijke inzichten.
 - B laten hun overtuigingen voornamelijk afhangen van technologie en wetenschap.
 - C schilderen hun tegenstanders vaak af als bange en onwetenschappelijke mensen.
 - D wijzigen hun denkbeelden om de zoveel jaar vanwege hun eigen stijl van denken.
- 1p 23 “Maar wat we daar vervolgens mee moeten, is voer voor prachtig debat.” (regels 61-63)
Waar verwijst ‘daar’ naar?
- A de onredelijkheid van tegenstanders van ecomodernisten (alinea 3)
 - B de vaststelling dat mensen klimaatverandering veroorzaken (alinea 4)
 - C het maatschappelijke debat over de milieuproblematiek (alinea 4)
 - D het belang van wetenschappelijk inzicht in klimaatverandering (alinea 4)

“Je moet wel heel erg met je ogen knijpen, wil je iets anders zien.”
(regels 60-61)

- 1p 24 Wat betekent de geciteerde zin binnen de context van alinea 3 en 4 van tekst 3?
- A Alleen met wetenschappelijke technieken is de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering te constateren.
 - B Het is inmiddels wetenschappelijk bewezen dat de klimaatverandering door mensen veroorzaakt is.
 - C Je moet erg goed kijken om de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering te kunnen zien.
 - D Je moet erg je best doen om de (door mensen veroorzaakte) klimaatverandering niet te zien.

In alinea 6 van tekst 3 is er sprake van het snelle brein en het langzame brein.

- 2p 25 Maak duidelijk hoe het ene soort brein het andere aanvult.
Geef antwoord in een of meer volledige zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 30 woorden.

In alinea 2 van tekst 3 wordt gesproken over een bepaalde manier van debatteren.

- 1p 26 Hoe kan die stijl van debatteren het best worden getypeerd?
als
- A aftastend
 - B enthousiasmerend
 - C polariserend
 - D teatraal

“En iedereen draagt zijn steentje bij.” (regels 63-64)

In alinea 4 komen oplossingen van diverse groepen aan de orde.

- 1p 27 Vat samen in welk opzicht de daar genoemde oplossingen met elkaar overeenkomen.
Geef antwoord in een of meerdere zinnen en gebruik voor je antwoord niet meer dan 20 woorden.

- 1p 28 Welke uitspraak geeft het doel van tekst 3 het best weer?
De tekst ‘Botsende idealen blijven geloofwaardig’ wil de lezer
- A een eigen afweging laten maken over de diverse standpunten die een centrale rol spelen in het milieudebat.
 - B een eigen afweging laten maken over wat de juiste oplossing kan zijn voor het milieuvraagstuk.
 - C overtuigen van het nut om in het milieudebat extreme uitgangspunten te vermijden.
 - D overtuigen van het nut om standpunten te benoemen die iemand achtereenvolgens in het milieudebat heeft ingenomen.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.